

ACTIEPLAN CHEMIECLUSTER EEMSDDELTA POSITIEF ONTVANGEN

VOORSTELLEN OM EC STRUCTUUR TE VERS

De chemische industrie in Oost-Groningen krijgt steun van Rijk en provincie. Er is 60 miljoen euro beschikbaar om een actieplan te realiseren dat is opgesteld door een werkgroep onder leiding van oud-Shell-topman Rein Willems. De focus zou moeten liggen op biobased chemie. De werkgroep stelt onder meer voor om uit kosten oogpunt het gebruik van infrastructuur rond stoom, water en gas centraal te beheren.

Tekst: Jos de Gruiter

ONOMISCHE TERKEN

Het chemiecluster Eemsdelta is een unieke locatie met groeimogelijkheden, die door betere samenwerking tussen bedrijven, kennisinstituten en overheden verder tot ontwikkeling kan komen. Dat is volgens oud-Shell-topman Rein Willems de belangrijkste boodschap uit het actieplan voor de regio dat een werkgroep onder zijn leiding afgelopen maand overhandigde aan minister Kamp van Economische Zaken. Willems verwijst naar gelijksoortige initiatieven in Zuid-Limburg (Chemelot) en Oost-Brabant (Brainport) die succesvol zijn gebleken. Willems had een maand tijd om zijn advies te formuleren. Aanleiding was de aangekondigde sluiting van aluminiumbedrijf Aldel in Delfzijl. Aldel had onder meer te kampen met hoge energiekosten en de lage aluminiumprijs op de wereldmarkt. De sluiting kost de regio achthonderd arbeidsplaatsen.

Nieuw elan

Het chemiecluster Eemsdelta telt, inclusief energiebedrijven, zo'n twintig ondernemingen. Hoofdrolspeleer is de chloorfabriek van AkzoNobel. Het cluster is goed voor 15 procent van de Nederlandse chemieproductie. Het levert direct werk op voor 2250 arbeidskrachten, en indirect voor 3400. "Het is een van de belangrijkste economische gebieden van de provincie", vertelt Patrick Brouns. De geboren Limburger is CDA-fractievoorzitter in de Provinciale Staten van Groningen en daarnaast directeur van de Samenwerkende Bedrijven Eemsdelta (SBE). "Het gebrek aan industriepolitiek en de hoge energieprijzen in Nederland hebben de regio geen goed gedaan. De sluiting van aluminiumsmelter Aldel was een exemplarisch voorbeeld van onze problemen." De provincie legde in 'Den Haag' een voorstel neer dat de regio nieuw elan moest brengen. De Tweede Kamer besloot daarop dat een werkgroep onder leiding van oud-Shell-topman Rein Willems in korte tijd een actieplan op tafel moest leggen waarin concrete maatregelen werden voorgesteld om de economische structuur van het chemiecluster Eemsdelta te versterken. Daarbij moest met name worden gelet op het vergroten van de werkgelegenheid, op verduurzaming, kennisontwikkeling en innovatie. Het actieplan heeft onder meer diverse projectvoorstellen van bestaande en nieuwe bedrijven bekeken en geïnventariseerd welke belemmeringen ze tegenkwamen. Het gaat daarbij om de bouw van meerdere duur-

zame (demo-)fabrieken en installaties, waarmee in totaal een investeringsbedrag van ruim 1,7 miljard euro is gemoeid. De plannen kunnen worden vlotgetrokken als een aantal belemmeringen wordt weggenomen, concludeerde de werkgroep. Als ze kunnen worden gerealiseerd, leveren ze volgens de betrokken bedrijven maximaal vijfhonderd arbeidsplaatsen op. Willems heeft daarnaast goede hoop dat een Aziatische kabelfabrikant kan worden geïnteresseerd voor vestiging in de regio. Goed voor nog eens vierhonderd arbeidsplaatsen.

Kostenvoordeel

Minister Kamp en de provincie Groningen hebben het plan positief ontvangen. "Het plan biedt een goede aanzet om projectideeën los te trekken en om kostenvoordeel te boeken door gezamenlijk *utilities* op te zetten. Ik heb van nabij vertegenwoordigers van de provincie zien opereren en dat heeft me ervan overtuigd dat het plan constructief wordt opgepakt", aldus Brouns. Hij verwacht ook brede steun voor de plannen in de Provinciale Staten van Groningen.

"We hebben niets verzonnen", stelt Willems zich bescheiden op. "Het actieplan is tot stand gekomen na intensieve besprekingen met ondernemers, overheden, kennisinstellingen, maatschappelijke organisaties en andere stakeholders uit de regio." Op basis van die gesprekken komt de werkgroep tot de conclusie dat het energie-intensieve chemiecluster Eemsdelta onder druk staat en dat het zonder verdere acties zal worden geconfronteerd met stagnatie en krimp.

In een brief aan de Tweede Kamer stelt minister Kamp op basis van het actieplan vast: "Binnen het cluster is een sterkere voedingsbodem nodig voor ondernemerschap en innovatie; de werkgroep constateert een gebrek aan leiderschap, een mismatch tussen vraag en aanbod van arbeid in de regio en een relatief zwak ondernemersklimaat." Maar hij schrijft ook: "Factoren als de gunstige ligging, de goede infrastructuur, hoge arbeidsproductiviteit en de nabijheid van groene grondstoffen maken de Eemsdelta bij uitstek geschikt als toekomstbestendig en duurzaam chemiecluster." Om de groeipotentie van de regio te stimuleren doet de werkgroep een aantal concrete aanbevelingen. Een van de eerste die gerealiseerd zou moeten worden is de aanstelling (door Groningen Seaports en de SBE) van een zogenaamde clustercommissaris. Volgens zowel Willems als Brouns is die benoeming snel te verwacht-

'Eemsdelta bij uitstek geschikt als duurzaam chemiecluster'

ten. De clustercommissaris moet de regie-organisatie op poten zetten die een strategische koers voor het gebied ontwikkelt.

Chloorfabrieken uitbreiden

De eerste taak van deze regie-organisatie is het centraliseren van het beheer van diverse utiliteiten (stoom, water, gas, etc.) in een op te richten Utiliteiten Entiteit. De werkgroep verwacht dat het centraliseren van de utiliteiten de bereidheid van private partijen om te investeren in het cluster zal vergroten. Het centraliseren van de verantwoordelijkheid voor utiliteiten van het chemiecluster Eemsdelta vereist een aantal investeringen. Het actieplan geeft aan dat de private sector primair aan zet is om deze noodzakelijke investeringen te realiseren (met een actieve rol van AkzoNobel) en dat de overheid hierin een faciliterende rol heeft. Een belangrijke investering in utiliteiten is bijvoorbeeld het ombouwen van de energiecentrale van Eneco, zodat deze zich voortaan naast *stroom*productie ook gaat richten op *stoom*productie. De werkgroep adviseert de rijksoverheid daarom om Eneco de mogelijkheid te bieden om een MEP-beschikking om te zetten in een SDE+-beschikking, waardoor ook de productie van stoom kan worden gestimuleerd. Willems: "Als dat gebeurt, kan AkzoNobel goedkope stoom krijgen en de chloorfabrieken uitbreiden." Andere knelpunten in de regelgeving die uit de weg geruimd zouden moeten worden, zijn de aanmerking van glycerine als afvalstof en de waterbelas-

ting op hergebruik van water en stoomcondenstaat. Willems: "Een bedrijf als BioMCN is producent van biodiesel. Bij de productie ontstaat glycerine als bijproduct. Dat wordt weer gebruikt als grondstof. Helaas merkt de wetgever die glycerine aan als afval. In eerste instantie kost het geld om het af te voeren, vervolgens komt het terug als grondstof en worden de kosten geretourneerd, maar dat proces heeft natuurlijk gevolgen voor de liquiditeit en voor de administratieve lasten van het bedrijf. De werkgroep adviseert ruwe glycerine niet als afvalstof aan te merken indien het wordt ingezet in een productieproces. Ieders dergelijks geldt ook voor het hergebruik van water. Dat is in feite een penalty op recycling en dus geheel in strijd met de ambitie om een circulaire economie tot stand te brengen." Brouns: "De werkgroep heeft 26 knelpunten geïnventariseerd die investeringen vertragen. Een centraal aanspreekpunt moet zich gaan bezighouden met het structureel aanpakken van die belemmeringen op plaatsen waar dat relevant is, zoals Den Haag, Groningen en Brussel."

Gevaar

Bij alle positiviteit loert één gevaar. Brouns: "Het mooie is dat alle betrokken partijen elkaar in zo'n korte tijd hebben gevonden. Het gevaar is dat het plan niet tot uitvoer komt. Daarom moet de clustercommissaris snel aan de slag. Verder moeten we borgen dat het overleg tussen overheden, kenniswereld en bedrijfsleven in stand blijft en we moeten de R&D-capaciteit in de regio opschalen, waar nodig samen met het kenniscentrum Emmen. Dat laatste moet leiden tot het opzetten van een innovatielab en een centre for open chemical innovation op het gebied van *biobased economy*." Rein Willems (die samen met Bert Jan Lommerts van het Topteam Chemie en voormalig *chief technology officer* Jan van der Eijk van Shell de clustercommissaris zal adviseren): "Het is nu aan de regio en aan de bedrijven. De overheid kan wel eens bijspringen en moet zorgen voor goede randvoorwaarden op het gebied van wet- en regelgeving, maar het bedrijfsleven moet het vooral zelf doen. In Brabant en Limburg werkt het, ik zie niet in waarom het in Groningen niet zou kunnen." ■

ACQUISITIE- EN INVESTERINGSSTRATEGIE

Een belangrijke taak van de regie-organisatie wordt het uitwerken van een acquisitie- en investeringsstrategie, in samenwerking met partijen als Groningen Sea Ports (GSP), de Netherlands Foreign Investment Agency (NFIA) en de Noordelijke Ontwikkelingsmaatschappij (NOM). De acquisitie zal gericht zijn op de behoeften vanuit het cluster en is daarbij afhankelijk van de vraag vanuit investerende partijen. Daarnaast zal de regie-organisatie een sterke rol spelen in het realiseren van een langetermijnvisie op de *biobased economy*.

"De NOM had ooit een man in dienst die zich bezighield met de acquisitie van buitenlandse bedrijven", zegt Willems. "De man is met pensioen gegaan en niet vervangen. Wij pleiten ervoor de functie weer in het leven te roepen. De man moet door de wereld reizen op zoek naar geschikte bedrijven die passen bij de strategie voor deze bedrijfslocatie: chloorderivaten en *biobased energy*-projecten." Brouns: "In zijn algemeenheid is het investeringsklimaat in Nederland niet heel goed. Wij moeten ervoor zorgen dat we toch een aan-

trekkelijke propositie bieden. Er komt een provinciale subsidieregeling, de samenwerking op het gebied van *utilities* biedt bedrijven kostenvoordeel en we kunnen wijzen op de samenwerking met kennisinstellingen in de nabijheid." De zoeker zal in eerste instantie gericht worden op *biobased* chemiebedrijven. Willems: "De petrochemie zal de komende vijf jaar niet investeren, is mijn verwachting. Ik denk eerder aan kleine starters die naar Oost-Groningen komen voor de gespecialiseerde kennis en grondstoffen."